

Гродзенскія пісьменнікі атрымалі шыкоўны падарунак — альманах «Новы замак». Стварыў канцэпцыю выдання, уклаў яго мясцовы празаік Сяргей Астравец.

Чаму «Новы замак»? Для мяне ў назве адразу пачуўся перазоў з кнігаў гродзенскіх паэтаў «Лабірынты прывіднага замка», выдадзеный крыху больш за дзесяць гадоў таму. Кожны творца спрабуе ўзвесці свой новы замак. Але колькі ж даводзіцца паблукваць па лабірынтах у пошуках і выйсця, і вяршыні, каб часцей за ўсё прыцісі да вышова: усё гэта ёсць толькі прывідам.

«Новы замак» тэматычна атрымаўся гродзенскім. Хоць аўтары прааналізавалі творы, выданае, не надта пра гэта задумваючыся. Проста Гродна — такое месца, якое ўплывае на творцаў надзвычайна. Недаромна ж «Хрыстос прыязмаўся ў Гародні». Як неаднойчы рабіў тое і аўтар вядомага рамана.

Найбольш багатай паўстае лэматычна нівя альманаха. У Гродне традыцыйна многа паэтаў. Пра гэта шмат гаварылася на прэзентацыі, што сталася знакавай у розных сэнсах. Яна адбылася 21 сакавіка ў Сусветны дзень паэзіі і, зразумела ж, у Новым замку. Працітуем тут артыкул Усевалада Сцебуркі, які дакладна акрэсліў асноўны адметнасці паэтычных твораў. Альманах «распачынае маладае гарадзенскае паэтка Ганна Лўчыннікова, аўтарка кнігі «Ад зачыненай брамы». Далей ідзе нізка вершаў-прысвячэнняў, створаных у адметнай манеры вядомай паэткай Данутай Бічэль. Гэта сапраўдная галерэя партрэтаў Ларысы Геніюш, Адама Станкевіча, Кастуся Тарасова і іншых славуцых беларускіх дзеячаў рознага часу. Наогул, варта адзначыць прыемную зместавую і стыльвую разнастайнасць твораў, змешчаных у паэтычным раздзеле альманаха. Тут і светлая лірыка Уладзіміра Васько, і праўдзіва-шчырыя прызнанні Анатоля Валюка, і зараджаныя назітвам падыя, як маніфесты, вершы Алеся Жамойціна, і напоўненыя жыццёвай мудрасцю творы Яўгена Петрашэвіча, і класічныя трыялеты Алеся Старадуба, і эксперыментальныя таўтаграмы Сяргея Чыгрына».

Дпаоўнім гэты пералік згадкаў пра глыбкія, без паэтычнага прыхарошанага вершы Юрка Голуба, які шмат зрабіў, каб «Новы замак» паўстаў. Назавем яшчэ адно імя — Анатоля Брусевіч. Знакавае для сённяшняга Гродна. Паэт, які стварае цалкам адметны свет. Але ўжо і не

Новы гродзенскі альманах

стварае. А непарыўна суіснуе з гэтым светам. Бо ўсялякія моманты гульні, спучнасці, забавы з жыццём і паэзіяй адкінуты творцам. Бо занадта многа болю і страўты шчодра падаравана яму Небам:

Мой свет разарваны на тысячу сказаў.
На тысячу слоў а разбіта маўчанне.

Мой Божа, навошта ты дорыш адразу
Так многа адценняў і ценяў адчаю?

Сярод прозы найперш вылучаецца аповесць-эсэ С. Астравца «Мармур не смяецца», што падагаляе нам мае «Гісторыя праз дзевецца дваццаць год». Твор не для людю паспалітага. Успрымаецца вельмі няпроста з многіх прычынаў. Найперш з-за неадназначнасці постаці галоўнага героя апошняга караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага. Няпроста зразумець і прыняць аўтарскае стаўленне да свайго, як прынята лічыць, зусім не гераічнага героя. Не спрыяе лёгкасці чытання і складаны сінтаксіс. Але проста патрэбна знайсці своеасаблівы ключ да рытму мастацкай прозы аўтара, каб яго гучанне было не толькі не складаным, а прыносіла сапраўднае задавальненне чытачу. Услухаймася, гэта ж надзвычай цікавая імітацыя антычнага верша:

Ці мог ён стрэлікі часу
нейкім скарактаваць,
злагодзіць іх хаду,
намалываць на вежы цыферblatt,
каб ззялі лічы, каб рух у небе
не азмрочваў, а патхняў?
Наўрад — адказ мой
так гучыць — наўрад.

Зрэшты, аўтар, шануючы чытача, дае багата падказак, як успрымаць ягоны твор, дзе героём не толькі кароль, але і сам каралеўскі горад. Не той рэальны, у якім існуюць месцічы, а створаны аўтарскім разуменнем: «Мой каралеўскі горад для мяне — тэатр у звычайным разуменні і тэатр, дапусцім, гістарычны».

У традыцыйнай манеры створанае апавяданне Валентына Дубатоўкі «Бацька», у якім аўтар шукае і знаходзіць цікавыя сюжэтныя хады, пераплятаючы людскія лёсы. Ставіць героя перад выбарам, калі выбраў у яго няма.

Казкі ёсць і казак няма. Можна супраціставіць творы Алы Петрушкевіч і маладога празаіка Стаса Ільіна. Бо ў першым выпадку для аўтаркі сам горад — казка, а для новага пакалення ўсё зямля знаёмая і даўно адкрытая, асвоена, як уласны дом. Гэта наказалыня: творчы паважанага веку больш схільныя верыць у казку, маладыя ж добра ведаюць свет і тэя працэсы, якія ў ім адбываюцца, каб сцвердзіць: казка памерла. Няма месца ў сучасным свеце яе героям. Свет пайшоў кудысьці далёка. Але куды ён зойдзе?

З адметным паучэннем успрымаецца сёння эсэ Юрыя Гуменюка «Цені Бруна Шульца ў Гродне», паэта, які так трагічна-неспадыявана сімоў мінулаю заваяна-сцюзнаю зымою. Гэта ягоны апошні, прапанаваны да друку, твор. Неістота, што ён ужо быў надрукаваны ў перыядыцы. Тут, у гэтым выданні, эсэ вельмі дарэчы. Які падкрэсліў сам аўтар у назве, твор ягоны таксама гродзенскі. Бо не проста пісаў Юра пра цікавую постаць Бруна Шульца, цікаваю для яго, імкнуўся, каб і для іншых яна стала такой жа. Цалкам лагічна і як жа па-майстэрску даводзіць ён аднасць эстэтычнае прасторы Гродна і радзімы польскага пісьменніка далёка-блізкага Драгобыча, далёка-блізкага міжваеннага дваццатгоддзя: «Не ведаю, як у

іншых беларускіх гарадах, і не прысутнасць Бруна Шульца, выклікае асаблівых пераэяна вельмі адчувальная. М таму, што сам горад, як бы зіданцыя каралеў Рэчы Птай, і як знакавае месца жыванні розных культурна-гіштых традыцыяў, арганічавецца ў сістэму шульцывае разам і фантазмагорыяў. Кавай акулунца ў дзіўны метаасвет пісьменніка можна назва літаў кракадзілаў», і «Пына і крамы» і, напаяна, тых крынічна-пажадлівых кабетнаў».

Дзённіковыя запісы пра Гродзенскага ўніверсітэта Д. Пяткевіча «Крэскі з мае ахопліваюць невялікі пача (1988—1991), але гэта былі г звычайна напружанага экалі грамадскія справы літ захашлі ў палон вучонага-ла разнаўту. Бо верылася, шт намаганняў будзе плён, бо вынікі з'яўляліся. Але як ведаць, што з таго сталася, не было напісана, не створана рам. Аддадзеныя былі сілы беларусчыны, якая ніколі ласкавай да сваіх працаўні

Што да асобна вылучана дзела перакладаў, то ў больш перастваранні з польскаратуры, што цалкам зра: надта цесна пераплеченыя сты нашых сувязяў. Над п дамі з паэзіі Адама Міц Аляксандра Макрэцкага, Маслінскага, Чэслава Сано: рвалі Ю. Голуб і Станіслаў

З аключны раздзел аль «Хроніку» літарат жыцця Гродна, і не апошняга часу падрываваў равец. Між іншым, вылучы тальнае слова пра пісьменні ральніка музея Васіля Быкашым горадзе Мікалая Мель імпрэзу з нагоды 120-годдз нараджэння Зоські Верас і тацкую кнігі вершаў «Зайкі» Едруса Мазько. Паэта, і ёй адзінай кнігі не дачкаюта, для якога Гродна стаў заўсёднага вяртаня і вялі ханя:

Святлы анёл са шпілю

некна
Штоночы шпацывуе па Га
І які патрылі на яго сягоня
Калі вяртаўся да цябе з вак
І скрозь святло неонавых рэ
Мы моўчыкі з ім па вуліцах т
І тое, што не страцілі, шу
На польскім бруку,
у вітрынах

Ала ПЕ

№10; Маў 2013.